

RAUHOITTAVAT SIGNAALIT

Susien viestinnässä puhutaan "cut-off" signaaleista ja niistä ovat tutkijat olleet selvillä jo vuosikymmeniä. Vastaavanlaista elehtimistä nähdään myös koirilla ja niistä puhutaan "rauhhoittavina signaaleina".

Nämä eleet ovat vaistonvaraista käyttäytymistä, siis taipumus käyttää niitä siirtyä perintötekijöissä sukupolvelta toiselle. Rauhoittavien eleiden käyttäminen on näin ollen suden perintönä myös kotikoirillamme. Jo vajaan vuorokauden ikäinen pentu osaa ja pystyy käyttämään joitakin niistä. Esim. kun nostaa pennun pentulaatikosta ilmaan, se alkaa haukotella tai heiluttaa päätään. Mitä myöhemmin pennut esittävät rauhoittavia eleitä sen levollisemmaksi niiden olotila voidaan tulkita. Rauhoittavien eleiden esittäminen ilmentää siis pennun turvatonta ja hieman levotonta tunnetilaa. Pentujen ja emän pitäisikin saada viettää ensimmäiset kolme viikkoa mahdollisimman vähän häirittyinä. Pienokaisia ei siis pidä nostella jatkuvasti tai esitellä ensimmäisen kolmen viikon aikana. Jos emä hermostuu, hermostuvat pennutkin. Emän pitäminen levollisena onkin tärkeintä pentujen ollessa vielä maidosta riippuvaisia.

Kolmen viikon iässä pennut alkavat tutkia ympäristöään, "oppivat" olevansa koiria, koska ensimmäinen ja kiintein kontakti on omaan emään (leimautuminen), koiraan. Emä ja lauman muut koirat opettavat pennuille elekielen, joka on välttämätöntä, jotta ne tulisivat myöhemmin toimeen lajitovereidensa kanssa. Tätä oppia ihminen ei koskaan voi korvata. Liian nuorena luovutettu pentu voi kärsiä loppuikänsä sosiaalisen kanssakäymisen ongelmista.

Emä opettaa pikkupennulle hoitamisen yhteydessä passiivit alistumiseleet. Näillä on voimakas rauhoittava signaalimerkitys vastapuoleen. Aktiivisia alistumiseleitä, joilla on niin ikään aggressiota alentava vaikutus vastapuoleen, opitaan emältä "ruuankerjäämisistä" alkaen. Perusteellisesti ne on opittu vasta kahdeksan ikäviikon jälkeen. Alle kahdeksan viikkoisen pennun luovutus ihmiselle ei näin ollen minun mielestäni ole hyvä ratkaisu ainakaan meidän rodussamme. Jos perheessä on muita hyväkielisiä koiria, on tilanne pennun kannalta edullisempi. Muut saman lajin yksilöt voivat korvata emän opetuksia. Mutta ei siis koskaan pelkästään ihminen!

Ainoana koirana perheeseen menevä m-a:n pentu on kokemukseni mukaan järkevää luovuttaa vasta aikaisintaan 10–12 viikkoisena, johon asti sen sitten on pitänyt saada olla emän tai toisten koirien opissa kasvattajan luona. Samaan aikaan pentu sosiaalistuu ihmisiin ja tottuu muihinkin asioihin. Ikä 12-16 viikkoon, oikeastaan koko ensimmäisen ikävuosi, on hyvää sosiaalistumiskautta, joten myöhempi luovutusikä ei haittaa uuteen ympäristöön ja perheeseen sopeutumista. Vanhempana kasvatuskodistaan lähteneet pennut ovat mielestäni sopeutuneet ihmislaumoihin pienemmin hankaluuksin kuin 7-8 viikkoiset. Omistajat tuntuvat pääsevän helpommalla, koska emä on jo opettanut nöyryyttä ja "rajoja". Itse olen ollut hyvin tyytyväinen vanhempina tulleiden tuontikoirieni käyttäytymiseen. Ne ovat olleet helppoja, koska niitä ei ole, anteeksi vaan, ihminen pilannut. Ne ovat kasvaneet isoissa koiralaumoissa, seurustelleet keskenään, oppineet elekielen ja syöneet ahneesti, kun ihminen on tuonut ruokaa. Ympäristö on ollut tuttu ja turvallinen riittävän kauan, jolloin hermorakenne on hyvän ympäristön tukemana kehittynyt vahvaksi.

Pennut ovat persoonallisuuksiltaan erilaisia, joten kasvattajan "ammattitaito" on tarpeen kotien valinnassa ja luovutusikää mietittäessä.

Luonnollinen vieroitustapahtuma on tärkeä oppimistilanne, opitaan murinan merkitys, joka merkitsee "häivy kauemmas". Jos esim. sijoitusemä riistetään pois 4-5vk pentujen luota, voi pentujen kielen kehitys häiriintyä hyvin pahasti. Tavallisesti emä vieroittaa pentunsa noin seitsemän viikon ikään mennessä.

Rauhoittavien eleiden merkitys lauman jäsenten välisessä kanssakäymisessä on erittäin suuri. Tämä koskee saman lauman koirien keskinäistä vuorovaikutusta sekä niiden kanssakäymistä ihmistensä kanssa. Tietysti tätä samaa kieltä käytetään myös vieraita kohdatessa.

RAUHOITTAVAT ELEET ovat henkivakuutus käyttäjälleen.

1. Niiden tarkoitus on estää ja ratkaista ristiriitatilanteita, ehkäistä sellaisten konfliktien syntyminen, jossa joku voisi vahingoittua. Toisin sanoen yritetään ”keskustella” tilanne selväksi ilman fyysistä yhteenottoa. Vahingoittunut lauman jäsenhän on aina riski koko lauman selviytymiselle. Yksittäiselle jäsenelle se on niin ikään suuri kustannus, koska yksilö voi menettää sillä hetkellä mahdollisesti korkean asemansa lauman arvojärjestyksessä.

2. Rauhoittavia eleitä käytetään myös ylläpitämään lauman tervettä sosiaalista arvojärjestystä (hallitsevuutta osoittavat eleet ja käyttäytyminen sekä alistumista osoittavat eleet ja käyttäytyminen).

3. Rauhoittavilla signaaleilla on vastapuolen aggressiota alentava vaikutus. Vapaaehtoiset alistumiseleet alempiarvoisten taholta ylempiarvoiselle, jotta tämä pysyisi rauhallisena, ovat hyvä esimerkki tästä. Näitä eleitä näkyy usein koiran tervehtiessä kotiin tulevaa omistajaansa, jos molempien "statukset" toisiinsa nähden ovat selvillä. Vastaavaa nöyrää käyttäytymistä pennut esittävät emälleen. Ylempiarvoinen esittää niin ikään rauhoittavia eleitä pitääkseen laumansa sopuisana. Se ei liehittele vaan esiintyy tyynen itsevarmasti. Esim. se menee riitaa haastavien väliin, seisoo rauhallisena paikoillaan. Itsevarma yksilö käyttää runsaasti rauhoittavia eleitä, se ei halua ryhtyä taistelemaan, koska voisi vahingoittua.

Korkea status on, (HUOM!), aina ansaittava lauman jäsenten keskuudessa osoittamalla sellaista ”viisautta” ja käyttäytymistä, josta muut laumanjäsenet hyötyvät. Turvallisuuden tunne on kaikille eläinlajeille kaikkein arvokkain asia. Tämä asia on hyvä myös m-a:n omistajan tietää. Oma rotumme on hyvin hierarkiatietoinen. Omistajan on siis syytä esiintyä ajoittain viileän ylväästi ja päättäväisesti, joskus itsevarman ja rohkean tuimasti, useimmiten ystävällisen varmasti. Tunnetila näkyy koiralle ensisijaisesti eleistä ja olemuksesta. Teeskentely ei onnistu koiran kanssa, sanoilla on pieni merkitys eleisiin verrattuna. Eli jos olet hyvästä syystä koirallesi vihainen, näytä myös siltä. Jos olet tyytyväinen koiraasi, näytä puolestaan siltä. On oltava selvaeleinen, ristiriitainen viestintä herättää epävarmuutta ja hermostuttaa vastapuolta.

Fyysinen terveys on myös erittäin oleellinen asia, jotta eläin tuntisi itsensä varmaksi ja kyvykkääksi. Tästä syystä fyysisen terveyden ylläpitäminen koirissa on suuri haaste jalostuksellemme ja sitä on syytä vaalia ulkomuodonkin kustannuksella. Laumaeläimille on välttämätöntä säilyttää kyky yhteistyöhön ja sopuun, sillä muuten ne eivät voi metsästä yhdessä, hoitaa pentuja yhdessä, puolustaa yhdessä jne.

Maremmano-abruzzese on laumassa työskentelevä, itsenäinen koira, jonka on oltava sosiaalisesti taitava selviytyäkseen vaativasta työstään.

Sopuisan ilmapiirin säilyttäminen on itsestään selvyys laumaeläimille. Mikään eläinlauma ei ole yhdessä pakosta, vaan yhdessä eläminen perustuu positiivisiin tunteisiin ja yhteistyöhön.

Aggressiolla on AINA etäisyyttä lisäävä vaikutus. Stressaantuminen provosoi vihamielisyyteen ja itsensä puolustamiseen. Aggressiivisuus hajottaa lauman. Myös aggressiivisesti koiraansa käsittelevä ihminen ajaa koiraansa kauemmas.

4. Koira käyttää rauhoittavia eleitä myös itsensä hillitsemiseen ollessaan kiihtynyt ja stressaantunut. Esim. uloslähdöstä innostunut koira haukottelee ja voi lipoa huuliaan. Koira voi heiluttaa myös häntäänsä hallitakseen jännittyneisyyttään. Tällaista elehtimistä näkee m-a:lla, kun se seisoo valppaana alueensa portilla vieraiden läheisyydessä. Kun omistaja ilmestyy paikalle, jatkuu hännän heilutus, mutta siinä on selkeä "vivahe-ero" aikaisempaan hännänheilumiseen nähden johtuen koiran muuttuneesta tunnetilasta.

5. Koirat käyttävät eleitä myös välttääkseen ihmisten ja toisten koirien aiheuttamaa uhkaa sekä rauhoittamaan hermostuneisuudesta, pelosta, metelistä tai epämiellyttävistä asioista johtuvia tilanteita. Koira käy makuuasentoon, istahtaa, kääntelee katsetta ja päätänsä. Ihmisen uhkaileva tapa kouluttaa tai käsitellä koira aiheuttaa paljon rauhoittavien eleiden esiintymistä. Voimakas omistajan mielistely on itse asiassa usein omistajan lepyttämistä, ettei uhka lisääntyisi. Poispäin kallistuminen ja pään kääntäminen, kun ihminen halaa koiraansa, näkyvät monen koiran käyttäytymisessä tällaisessa "läheisyystilanteessa". Monet koirat kokevat läheisyyden voimakkaana uhkautuksena ja yrittävät rauhoittavia eleitä käyttämällä päästä fiksusti eroon tunkeilijasta. Koira voi myös alkaa syödä keppiä tai hyppiä omistajaa vasten tai purra talutinta, kun tilanne on sille liian vaikea. Joitakin toimintoja, joilla koira yrittää lieventää hermostuneisuuttaan, kutsutaan usein myös sijaistoiminnoiksi.

Ihmisen tulisi oppia katsomaan koiran vaistonvaraisia rauhoittavia eleitä ja opiskella myös itse niiden käyttöä. Minulle, joka käsittelen ja koulutan koko päivätoimisesti vieraita koiria, näiden eleiden katsominen ja käyttäminen on tae siitä, ettei joudu purruksi ja pystyy käsittelemään aivan miten tahansa käyttäytyvää koira: aggressiivista, arkaa, riehakasta jne. Koira nimittäin vastaa aina niihin eleisiin, joita ihminen itse lähettää. Ihmisen ja koiran välinen kommunikointi on vuorovaikutteista. Koiran käytökseen ja tunnetilaan pystyy lähes aina vaikuttamaan omalla käytöksellään. Sanon lähes, koska on valitettavasti olemassa myös sellaisia koiria, joilla kieli ei joka tilanteessa toimi.

VIESTINNÄN ETENEMINEN, KUN KOIRA KOKEE JONKUN UHKAAVAN TAI OLONSA EPÄMIELUISAKSI.

Ensimmäinen vaihe:

Koira esittää rauhoittavia eleitä esim. katseen kääntämistä, silmien räpyttelyä, pään kääntämistä, huulten lipomista. Se istuu, se hidastelee luoksetulossa, se laskee pänsä ja alkaa haistella maata.

Toinen vaihe:

Koira esittää enemmän rauhoittavia eleitä ja ne ovat korostuneempia: esim. kyljen kääntämistä, selän kääntämistä, paikoilleen jäämistä, asettuu makuuasentoon.

Kolmas vaihe:

Etäisyyttä lisäävien signaalien käyttö alkaa merkinä koiran alkavasta vihamielisestä asenteesta (terävyys) esim. tuijotus, murina. Samaan aikaan on myös rauhoittavia eleitä esillä. Tilanne on tulkittava kokonaisuutta katsoen. Siitä selviää mitä koira seuraavaksi aikoo tehdä. Vastapuolen toiminta vaikuttaa siihen millaista käyttäytymistä koira taas seuraavaksi esittää jne.

Murina tarkoittaa "Älä lähesty, mene pois". Jos vastapuoli toimii näin, lopettaa koira murisemisen. Jos vastapuoli ei noudata kehoitusta edetään vaiheeseen neljä. Koira valitsee hyökkäyksen tai paon riippuen tilanteesta, koiran luonteenpiirteistä ja vastapuolen reaktiosta. Jos ihminen kurittaa koira murinasta, voivat seuraukset olla hyvin vakavat. Ymmärrettäväähän on, että koiran luottamusta rankaisijaan kurittaminen ei lisää. On suuri riski, että koira tällaisen käsittelyn johdosta alkaa pelätä ja sen seurauksena sen vastarinta ja puolustushalu heräävät entistä herkemmin samankaltaisissa

tilanteissa samaa ihmistä kohtaan. Loppujen lopuksi oppimisen tuloksena koirasta tulee aggressiivinen.

Sellainen tilanne, että m-a murisee omistajalleen tai jollekin muulle perheenjäsenelle, on yleensä tulosta pitemmän ajan "epäselyyksistä" perhelaumassa ja silloin onkin hyvä miettiä aikaa taaksepäin eli "pattitilanteen" kehittymistä: esim. koska koira ensimmäisen kerran osoitti vihamielisyyttä tai varauksellisuutta ,mitä tapahtui ennen sitä, missä tilanteissa koira on aikaisemmin murissut, ketä kohti koira osoittaa aggressiota, onko koira terve jne. Vain kivulias tai sairastunut koira voi olla "epäloogisesti" ja yhtäkkisesti aggressiivinen.

Neljäs vaihe:

Pako tai hyökkäys

MITEN IHMISEN TULISI SUHTAUTUA??

Jätä koira rauhaan, vaihda suuntaa, pysähdy, käännä kasvot pois päin koirasta, ei siis tuijottelua tai muita uhkaeleitä. Mieti tyylikkään poistumisesi jälkeen uutta toimintamallia, anna koiralle aikaa rauhoittua, käytä "diplomatiaa" ja oveluutta. Ole ystävällinen, älä reagoi koiran uhkailuun. Tilanteiden hoitamiseen on olemassa aina useita ratkaisuja. Pienikin muutos viestinnässäsi voi olla avain pattitilanteesta selviytymiseen. Nöyryy siis siihen äläkä provosoidu itse päiseen aggressiivisuuteen, jotta "koira ei pomoilisi" tai "yrittäisi vallankaappausta". Vastarintaa osoittavan koiran kanssa on viimeiseen asti vältettävä fyysistä yhteenottoa.

Pentuaikana voidaan helposti osoittaa fyysistä hallintaa ja oleellista onkin selventää "oma fyysinenkin mahtinsa" koiralleen silloin: koira opetetaan olemaan vetämättä taluttimessa, sen on poistuttava taaksepäin, jos omistaja niin haluaa, sen paikka on lattialla tai omalla sohvalla ei omistajan sängyssä, se ei voi ryöstää ruokaa pöydältä, se ei saa kaataa ihmisiä kumoon tai repiä heidän vaatteitaan, sen on oltava kauniisti, kun sitä käsitellään. Edellä mainittujen asioiden opettamiseen on hieman eri keinoja koirasta riippuen, oleellista niissä kaikissa kuitenkin on, että sääntöjen noudattamisesta tehdään koiralle kannattavaa ja miellyttävää. Silloin se valitsee mielellään omistajan tahdon toteuttamisen eikä vastarintatilanteita myöhemminkään kehity.

Vastarintaisen kamppailun vaihtoehtona on voimakas pelko. Pelko taas on useimmiten aggressiivisuuden taustalla oleva tunnetila. Vastarintainen, voimakastahtoinen ja rohkea koira voi purra joutuessaan tosipinteeseen mutta useimmiten koiran puremisen vaikuttimena on kuitenkin pelonsekainen itsensä puolustaminen. Pelkopurija on terävä (kokee itsensä pienestä ärsytyksestä uhatuksi) ja puree herkästi, jos se ei pääse livahtamaan karkuun. Sekä rohkean aggressiivinen koira että pelosta pureva koira jättävät sinut rauhaan, jos saavat tilaa ja käyttäytyvät oikein.

MIKSI KOIRA EI KÄYTÄ RAUHOTTAVIA ELEITÄ VAAN ETENEE VIESTINNÄSSÄÄN NOPEASTI NELJÄNTEEN VAIHEESEEN?

Usein koira kyllä käy läpi jokaisen vaiheen, mutta ihminen on liian hidas huomaamaan saati vastaamaan niihin oikein. Maremmano-abruzzesenkin "puhe" on nopeaa, mutta kuitenkin moneen muuhun temperamentikkaampaan rotuun verrattuna selkeää ja rauhallisesti etenevää. Koiran katsominen ja eleiden seuraaminen vaatii aina käytännön harjoittelua, sitä on mahdotonta opiskella vain kirjoista. Koiran "sanoman" sisältö selviää koiran "kokonaisuolemuksesta". Myös sen hetkinen tilanne ympäristössä on huomioitava viestiä tulkittaessa.

KOIRAN VIESTINTÄ VOI OLLA HÄIRIINTYNYTTÄ SEURAAVISTA SYISTÄ:

Stressaantunut koira.

Kipeä koira (joka on siis stressaantunut).

Koira ei ole tavannut muita koiria, joten se ei ole päässyt harjoittelemaan kieltä riittävästi. Taipumus eleiden esittämiseen on periytyvä, mutta vasta harjoittelu tekee mestarin!

Viestejä ei ole ymmärretty, joten koira on lakannut käyttämästä niitä oppimisen seurauksena, koska niiden käyttämisestä ei ole seurannut "helpotusta". Esim. pentujen emä on ollut hyvin stressaantunut ja siten aggressiivinen pennuille, vaikka ne ovat yrittäneet rauhoitella.

Ihminen on vastannut väärin koiran viestintään esim. rangaissut niiden käyttämisestä, jolloin koira lisää "volyyymiä" selviytyäkseen. Murisevaa koiraä käsitellään usein väärin. Murina on etäisyyttä lisäävä signaali, jota koira käyttää vastapuolen torjumiseksi. Jos jätät koiran rauhaan ja annat sille aikaa tai korjaat lähestymistapaasi, on asia hoidettu.

Omistaja on altistanut pennun huonokielisten koirien käsiteltäväksi, pentu ei ole päässyt pakenemaan, koska on ollut taluttimessa.

Liian ahtaat tilat esimerkiksi sisällä, jolloin koira ei pysty väistämään eikä se mahdu esittämään rauhoittavia eleitä toisille koirille tai ihmisille.

Koiran erikoinen ulkomuoto tai asusteet voivat herättää hämmästystä sellaisten koirien mielissä, jotka ovat tottuneet vain oman näköisiinsä lajikumppaneihin. Ulkomuoto sanelee koiran kyvyn käyttää eri signaaleja. Jos ei ole häntää tai naama on karvojen peitossa, joutuu käyttämään viestinnässään enemmän muita "osiaan".

Ihminen voi sotkea koirien välistä kommunikointia ymmärtämättömyyttään inhimillistämällä ja päättelemällä asioita "ihmisen logiikalla". Hän voi esim. pitää yllä koiriensa välistä arvojärjestystä vastoin koirien omaa "käsitystä" vaatimalla esim. ovesta menoa vanhemmalta ensin, vaikka tämä haluaisi väistää, jotta nuorempi menisi ensin. Kannattaa perehtyä koirien elekieleen ja opetella ajattelemaan asioita "koiran aivoilla" ja etenkin oman "koiransa aivoilla".

MITEN KOIRASTA TULEE TAITAVA ELEKIELEN KÄYTTÄJÄ?

Emän on oltava rauhallinen, pentu saa kasvaa emän ja sisarusten kanssa 8-10-12 viikkoiseksi riippuen siitä, millaisiin olosuhteisiin se myydään. Emä vierottaa pennut itse.

Koira saa olla muiden tervepäisten koirien kanssa jo nuorena.

Koira ei ole stressaantunut, kivulias tai sairas.

Omistaja tukee koiran rauhoittavien eleiden käyttöä kehuja ja palkitusta ruualla. Esim. palkitaan koira siitä, että se kääntää riidan haastajalle selkensä.

Omistaja ei altista koiraä tilanteisiin, joissa se ei voi väistää. Hän puolustaa pentuaan muilta koirilta ja liian tunkeilevilta ihmisiltä.

Opetetaan koiraä kulkemaan löysällä taluttimella, koira saisi olla paljon irti muiden koirien kanssa.

Ollaan varovaisia, ettei vahingossa vahvisteta koiran väärää käytöstä. Usein ihminen tekee tietämättään näin ajoittamalla reaktionsa väärin. Esim. pelästynyttä pentua ei saa lohduttaa tai huomioida! Paras tapa on olla mitenkään reagoimatta ja säilyttää rauhallinen, itsevarma olemus. Omistajan olisi osattava seurata koiransa elekieltä ja pelastaa tämän pinteestä ennen kuin koira siirtyy puolustushyökkäykseen tai pakoreaktioon.

MONIA RAUHOITTAVIA ELEITÄ IHMISENKIN ON HELPPO KÄYTTÄÄ:

Katseen, pään kääntäminen, leuan nostaminen yläviistoon. Silmien räpyttely.

Vartalon kääntäminen, selän kääntäminen, suunnan vaihto, jolloin ei edetä suoraan ja nopeasti kohti koiraa

Haukotteleminen.

Rauhalliset eleet, rauhallinen liikkuminen, paikalleen pysähtyminen.

Häärätään jotain muuta, ei kiinnitetä koiraan huomiota.

Enimmäkseen aina ystävällisyys äänessä, eleissä ja MYÖS tunteissa, jolloin koira haluaa kuulua samaan laumaan.

Maremmano-abruzzesen omistajan kannattaa ottaa mallia hyväkielisten koiriensa elekielestä ja harjoitella matkimaan niitä. Kokemuksesta voin sanoa, että ihmisenkin käytössä samat käyttäytymismallit toimivat upeasti suhteessa koiraan, vaikka kuulumme eri eläinlajeihin.

terv. Anne Juppi